

PROFESOR HIERONIM SZCZEGÓŁA HISTORYK ZIEM ZACHODNICH

Życiorysy albo drogi życiowe są wyjątkowo zindywidualizowane. Są jednak życiorysy, które odpowiadają określonym schematom.

Droga naukowa obchodzącego w roku 1991 jubileusz 60-lecia urodzin profesora Hieronima Szczegóły była z jednej strony zindywidualizowana, z drugiej typowa dla pokoleń wchodzących w dorosłe życie po 1945 r. Była przede wszystkim związana z Ziemią Zachodnią.

Jubilat urodził się 24 września 1931 r. w Rostarzewie, wówczas w pow. wolsztyńskim. Rostarzewo już w okresie międzywojennym, jak i obecnie, czyni wrażenie miasteczka, ze względu na stojący w centralnym miejscu budynek, mający cechy ratusza. Jednocześnie miejscowość charakteryzowała się tym, że do 1939 r. zamieszkała była w zdecydowanej większości przez Niemców. Ojciec Jubilata, jako jeden z nielicznych mieszkańców Rostarzewa, wziął udział w powstaniu wielkopolskim.

Hieronim Szczegóła rozpoczął edukację w Grodziskim Gimnazjum. Po utworzeniu zasłużonego pedagogium w Sulechowie, przeniósł się doń. Jako uczeń IV klasy prowadził lekcje w młodszych klasach. Maturę uzyskał w roku 1950. Krótko nauczał w macierzystym Liceum Pedagogicznym historii, następnie otrzymał płatny urlop i rozpoczął studia w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie.

Zainteresowania historyczne mógł rozwijać Jubilat w seminarium prof. dr Józefa Garbacika. Znalazły one finał w pracy magisterskiej na temat krakowskiej szkoły historycznej.

Po ukończeniu studiów rozpoczął pracę w szkolnictwie średnim na Ziemi Lubuskiej. Wówczas rozwinęły się „zachodnie” zainteresowania Jubilata. Rozpoczął w regionalnej prasie druk cyklu materiałów na temat nazw miej-

sowości woj. zielonogórskiego. Wspólnie z Wojciechem Pasternikiem opublikował książkę *Słownik nazw geograficznych Ziemi Lubuskiej* (Zielona Góra 1963).

W okresie nauczycielskim swego życia Jubilat zainteresowanie swoje skupił na pracy nad rozprawą doktorską i na organizacji nauki w województwie. Brał czynny udział w pracach i dyskusjach nad modelem życia naukowego w województwie, które pozostawało dotychczas na marginesie ruchu naukowego kraju. Nieomal równolegle doszło do powołania w 1965 r. Wyższej Szkoły Inżynierskiej, w której sprawował funkcję zastępcy rektora i wykładowcy nauk społecznych, oraz Lubuskiego Towarzystwa Naukowego w 1964 r., w którego władzach od początku zasiadał.

W 1963 r. obronił w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie rozprawę doktorską. Powstała ona pod kierunkiem prof. dr Józefa Garbacika, a jej tematem była głogowska wojna sukcesyjna 1476–1490. W 1968 r. w Poznaniu rozprawa ukazała się drukiem pt. *Koniec panowania piastowskiego nad środkową Odrą*. Wyrazem dużego zainteresowania Jubilata piastowskim Śląskiem była też monografia *Jan Głogowczyk*, która światło dzienne ujrzała w 1967 r. w Wydawnictwie Śląsk w Katowicach.

Zainteresowania naukowe Hieronima Szczegóły pod koniec lat sześćdziesiątych zaczęły ulegać zmianie. Zwrócił się ku historii współczesnej, ale należy przyznać, że prace dotyczące Śląska i późniejsze miały wobec nierównej i chwiejnej polityki państwa wobec Ziemi Odzyskanych istotne znaczenie dla wprowadzenia tej problematyki do polskiej historiografii.

Tytuł doktora habilitowanego Hieronim Szczegóła otrzymał w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w 1970 r. za pracę pt. *Przemiany ustrojowo-społeczne na Ziemi Lubuskiej w latach 1945–1947* wydaną w Poznaniu w tymże roku. W 1975 r. nadano Jubilatowi tytuł profesora nadzwyczajnego, natomiast w 1987 r. tytuł profesora zwyczajnego.

W latach sześćdziesiątych na łamach zielonogórskiej prasy trwała dyskusja o „lubuskiej drodze do uniwersytetu”. Chodziło w niej o wypracowanie modelu uczelni humanistycznej w warunkach miasta wojewódzkiego średniej wielkości. Równolegle trwały dyskusje organizatorów nauki z władzami administracyjnymi zmierzającymi do otwarcia w Zielonej Górze wyższej uczelni humanistycznej, w których Jubilat miał znaczący udział.

Symptomem finalizowania się tych poczynań było powołanie w Zielonej Górze Studium Nauczycielskiego i Punktu Konsultacyjnego UAM w Poznaniu (kierunku prawno-administracyjnego), natomiast 30 VI 1971 r. na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów powołanie Wyższej Szkoły Nauczycielskiej w Zielonej Górze. Pierwszym rektorem WSN został Jubilat. Później, już po utworzeniu Wyższej Szkoły Pedagogicznej, sprawował do

1975 r. funkcję rektora. Gdy w 1981 r. wprowadzono wybory władz akademickich, został ponownie rektorem WSP, tym razem z wyboru. Od 1975 r. jest dyrektorem Instytutu Historii.

Plonem działalności badawczej Profesora były publikacje książkowe oraz artykuły naukowe, które ukazywały się zarówno w kraju, jak i za granicą. Można przyjąć, że działalność badawcza Jubilata koncentrowała się na trzech zasadniczych problemach: na wszechstronnym opracowaniu dziejów Księstwa Głogowskiego w ostatnim okresie piastowskim, na badaniu mechanizmów tworzenia się podstaw ustrojowych na ziemiach zachodnich po 1945 r. oraz na teoretycznych i praktycznych rozwiązaniach z zakresu metodyki historii i nauk politycznych, które to zainteresowanie zostało sfinalizowane wydaniem wspólnie z Edwardem Erazmusem *Podstaw nauk politycznych* (Poznań 1973) oraz *Metodologicznych problemów dydaktyki nauk politycznych* (PWN — Warszawa 1974).

Od wielu lat współpracuje z historykami niemieckimi, czego efektem jest m. in. wspólna monografia nt. współpracy przygranicznej PRL-NRD wydana w Dreźnie i Zielonej Górze oraz liczne artykuły o stosunkach polsko-niemieckich po drugiej wojnie. Odbył dłuższe staże na uniwersytetach w Bonn i Kolonii oraz wielokrotnie wykladał w Niemczech, Holandii, ZSRR, Węgrzech i Czechosłowacji.

Ogółem Profesor opublikował 265 prac naukowych, w tym 21 książek, które cytowane są często w kraju i za granicą. Ponadto napisał 75 prac popularno-naukowych.

Jubilat, mimo wielu prac organizacyjnych i badawczych, brał aktywny udział w kształceniu młodych kadr naukowych oraz w życiu naukowym regionu i kraju. Wypromował 11 młodych pracowników nauki. Pod jego opieką napisano 5 prac habilitacyjnych. Był też recenzentem 43 prac doktorskich, 21 habilitacyjnych oraz opiniował 9 wniosków profesorskich. Był też opiekunem ponad 200 prac magisterskich.

Przez wiele lat był wiceprezesem i prezesem Lubuskiego Towarzystwa Naukowego, wiceprezesem Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych, członkiem władz PTH i Polskiego Tow. Archeologicznego i Numizmatycznego. Od 1968 r. jest członkiem Instytutu Zachodniego w Poznaniu (w latach 1988–1991 członek Kuratorium), członkiem Instytutu Śląskiego w Opolu oraz członkiem wielu rad naukowych (m.in. Rady Naukowej Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich). Przez trzy kadencje był członkiem Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego i Nauki (ostatnio w latach 1988–1990).

Joachim Benyskiewicz